

Cinsel Tacizin Kùltürü Olur mu?

Doç. Dr. Yonca Toker Gùltaş
ODTÜ Psikoloji Bölümü

PROJECT
A.Ü.M.S.S.

İş Yerinde Kötü Muamelenin 1001 Yüzü
Panel Sunumu

TPD Öğrenci Koordinasyon Grubu
Toplumsal Faaliyetler Komisyonu Organizasyonu
17.04.2021

CT Nedir?

- Avrupa'da AB Konsey Yönetmeliği'ne göre "Kişinin itibarını zedeleme niyeti ile yapılmış veya sonucunu doğurmuş olan, göz korkutucu, düşmanca, onur kırıcı, küçük düşürücü veya saldırgan bir ortam yaratan, cinsel içerikli istenmeyen sözel, sözel-olmayan veya fiziksel her tür davranış" olarak tanımlanmıştır (Eurofound, 2013, s. 4).

İstatistikler

- Avrupa'da çalışan kadınların
 - %2.7'si istenmeyen cinsel ilgi,
 - %6'sı da cinsel ve psikolojik taciz rapor etmiştir
(2015 Avrupa Çalışma Koşulları Anketleri; Eurofound, 2021).
- AB'de %2
- TR'de %6 oranında CT rapor edilmiştir
(EUROFOUND Dördüncü Avrupa Çalışma Koşulları Araştırması, 2007; Sonraki raporlarda ülke bazında sonuçlar yer almamaktadır).

İstatistikler

- TR'de yapılmış araştırmalar genelde tek bir sektöre odaklanmıştır (örn. Sağlık, eğitim, gıda)
- Toker (2003) 353 kadın çalışandan toplanan veri (eğitim, sağlık, hizmet, bankacılık, otomotiv, telekomünikasyon, üretim, inşaat, tekstil, ulaşım ve araştırma sektörleri):
 - %71'i ilginin imasını içeren davranışlara,
 - %43'ü cinsel huzursuzluk/düşmanlık yaratan sözel/görsel tacize,
 - %38'i fiziksel cinsel tacize (bakışları da içermektedir),
 - %11'i üstün asta yaptığı cinselliğe bağlı rüşvet/gözdağı tacizine, en az bir kez maruz kaldığını belirtmiştir.

Cinsel Tacize Maruz Kalmanın Öncülleri

- Demografi değişkenler
- Düşmanca cinsiyetçilik (Fitzgerald, 1991)
- CT'i tolere eden kurumsal iklim (Kabat-Farr ve Cortina, 2014)
 - tacizi rapor eden kadın çalışanın olumsuz tepkilerle karşılaşması veya cezalandırılması,
 - şikayetçi olan kadın çalışanın iddiasının kurum tarafından ciddiye alınmaması,
 - tacizde bulunan çalışanın cezalandırılmaması.
- **Algı farkları**
 - Bir çalışanın CT gibi algılamadığı bir davranış başka bir çalışan tarafından CT olarak algılanabilir.
 - Algılar kültürel olarak değişebilir (Toker ve Sümer, 2010; Toker, 2016).
 - Algıları anlamak neden önemli?

Cinsel Tacize Maruz Kalmanın Sonuçları

- Cinsel tacizin doğurduğu sonuçlar ülkemizde araştırıldığında (Wasti ve ark., 2000) CT'e maruz kalma sıklığı arttıkça:
 - psikolojik sağlıklarında bozulmalar (örn., depresyon, kaygı bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu, hayat doyumunda azalma)
 - genel sağlık durumlarında kötüleşme (örn., baş ağrısı, nefes darlığı, uyku bozuklukları)
 - iş doyumunda azalma, görevden çekilme (örn., uzun molalar verme, işten erken çıkma, toplantıları kaçıрма)
- Bu sonuçlar çalıştıkları ortamda başkasına CT'de bulunulduğunu düşünenlerde de gözlenmiştir (Glomb ve ark., 1997)

Hangi davranışlar CT olarak algılanabiliyor?

- Toker ve Sümer (2010): Veri 353 kadın çalışandan 2003'te toplandı.
 - Fiziksel cinsel zorlama
 - cinsellik içeren zorla öpme, dokunma gibi fiziksel yaklaşımları veya rahatsız edici bakışlar
 - Cinselliğe bağlı rüşvet veya gözdağı
 - sahip olunan statüyü/gücü kötüye kullanacak şekilde, karşılık-temelli cinsel işbirliğine zorlayıcı davranışlar
 - Cinsel huzursuzluk/düşmanlık
 - iş yerinde huzursuzluk yaratan cinsel içerikli daha çok sözel veya görsel yaklaşımlar (cinsel şakalar, fıkralar anlatma, cinsel içerikli görsellere maruz bırakma, kendi cinsel yaşamından bahsetme, kadının cinsel yaşamı ile ilgili soru sorma/yorum yapma, kadının fiziksel görüntüsü/giyimi ile ilgili cinsellik içeren yorum yapma).
 - İlginin iması
 - Açıkça cinsellik barındırmayan ama kadına karşı ilginin örtük bir şekilde iması (kadının özel hayatı hakkında sorular sormak, "canım", "bir tanem" tarzı hitaplar kullanmak, sık sık çıkma teklif etmek, ilgisini ima eden mesajlar bırakmak).

TÜBİTAK 1001 Odak Grup Çalışma Bulgularımıza Göre

Alt Boyut	Örnek Maddeler
Düşmanca Cinsel Taciz	Cinsel içerikli iltifatlara maruz kaldım. Müstehcen veya küfür içeren şakalar yapıldı.
Fiziksel Cinsel Zorlama	Biri bana rahatsız edici bir şekilde fiziksel temasta bulundu (örn. elime dokundu/elimi bırakmadı, omzuma/sırtıma dokundu). Biri beni tenhada sıkıştırmaya çalıştı.
İlginin İması	Biri karşılık vermediğim halde ilgimi çekmek için çeşitli yollara başvurdu. Biri ısrarla bakarak beni rahatsız etti.
Sanal Cinsel Taciz	Biri beni sosyal medya üzerinden taciz etti. Biri kurum içinde veya çevrimiçi bir toplantıda onayımı almadan fotoğrafımı/videomu çekti.
Babacanlık Maskesi Altında Taciz	Yaşça büyük bir çalışan cana yakın tavırlar arkasına sığınarak bana romantik anlamda yaklaşmaya çalıştı.
Cinsel Rüşvet, Gözdağı, Cezalandırma	Yöneticim beraberlik teklifini reddedersem işimle ilgili olumsuz sonuçları olacağını ima etti. Yöneticim beraberlik beklentisiyle bana hediyeler aldı.

Kültürel Farklar

- Türkiye’de cinsiyetçiliğin iş yerine yansıması ve karşı tarafa istenmeyen/rahatsızlık verici ilginin gösterilmesi “örtük” şekillerde de gerçekleşebilmektedir.
- **İlginin iması** boyutu Türkiye’de yürütülmüş çalışmalarda ortaya çıkmaktadır (Toker ve Sümer, 2010; Sümer ve ark., 2021).
- Odak grup çalışmalarımızda
 - İlginin iması tekrar bulunmuştur,
 - “**babacanlık maskesi altında taciz**” tespit edilmiştir.
 - Görece daha net olan **düşmanca sözel/görsel taciz** ve **fiziksel taciz** CT boyutlarında da örtük yaklaşımlar olduğu görülmüştür.
- Türkiye’de tercih edilen dolaylı iletişim stili (high-context communication style; Copeland ve Griggs, 1986; Hall, 1976) örtük yaklaşımların tercihini açıklayabilir.

Katılımcılarımızdan: İlginin İması

→ Sınır ihlali içeren iltifatlar, sorular

- “Bugün ne kadar güzel olmuşsun”
- “Kolyen, kıyafetin çok güzel”
- “Hayatında biri var mı?”
- “Kocan sana yakışmıyor”
- “Profesyonel olmayan, uygunsuz hitapların (örn. "güzelim") kullanılması”

→ Bahanelerle yanaşmaya çalışması

- “Kadın çalışandan sürekli odasına gelmesini istemesi”
- “Kadın çalışana işi göstermek / öğretmek bahanesi ile sokulması”
- “Sosyal medya üzerinden taciz etmesi”

→ Rahatsız edici bakışlar

- “bakışlarla baştan aşağıya süzme”
- “gözlerin dekolteden ayrılmaması”

Katılımcılarımızdan: Babacanlık Maskesi Altında Taciz

- “Görece yaşlı erkek çalışanların genç kadın çalışanları babacan tavır arkasına sığınarak taciz etmesi”
- “Gel kucağıma otur” demesi ve bu tacizci yüzlendiğinde “ben şefkat göstermek istemiştim” demesi.

Katılımcılarımızdan: Cinsel Düşmanlık

- Kadını cinsel obje olarak gören tutumlardan kaynaklanan cinsiyetçi temelli yaklaşımlardır.
- Açıktan taciz: Kadınların bulunduğu ortamda:
 - “İş yerinde porno izlemek”
 - “Cinsel içerikli küfür etme, argo kullanma”
 - “Erkeğin kendini teşhir etmesi”
 - “Erkek çalışanların kadın çalışanların kılık kıyafetleri, fiziksel özellikleri (vücut ölçüleri vb.) hakkında kendi aralarında konuşmaları”
- Örtük taciz:
 - “iş yerinde cinsel kimliğin öne çıkarılmasının beklenmesi”
 - “(Kadın çalışanlar) Erkeklerin zaafını bildikleri giysileri giymeye zorlanıyorlar”
 - “Kadın çalışanın cıvılcıvılcı/flörtöz olmasını beklemek”

Katılımcılarımızdan: Örtük Fiziksel CT

- Görece örtük fiziksel cinsel taciz
 - Amacı muğlak olan davranışlar
- “Dokunarak konuşması”
- “El sıkışırken eli bir türlü bırakmaması”
- “Sırt sıvazlama”
- “Masaj yapma ya da yaptıрма bahanesiyle temasta bulunmayı isteme”
- “Devamlı etrafında dolanması”
- “Nereye gitse takip etmesi”

“İş Yerlerinde Neden CT Yaşanır?”

Katılımcı Cevapları:

Tacizciye atıflar:

- “erkeklerin tetiklenmesi”
- “kadının samimi davranışının yanlış yorumlanması”
- “erkek her istediğini yapabileceğini düşünüyor, çünkü korku kaygı yok”
- “statünün verdiği rahatlık”

Mağdura atıflar:

- “karşıdakinin hayır demeyi bilmemesi, kendini korumaması”
- “kadın çalışanın çıkar elde etmek amacıyla davetkar olduğunun varsayılması”
- “Belki sessiz kalınca yapılıyordur. Kendinizi yeterince ifade edemediğiniz sürece devam edecektir.”

Ortamsal koşullara atıflar:

- “kanunların yetersizliği”
- “eğitimsizlik”
- “iş yerlerinde kadın ve erkeklerin beraber çok zaman geçiriyor olmaları”
- “sosyal hayattaki kısıtlama ve yasaklara karşı tepki”

Neler Yapılabilir?

- Önleyici Yaklaşımlar
 - Lider desteği: Liderler cinsel tacizi önlemek ve durdurmak üzere çabaladıklarında kadınlar daha az CT rapor etmiştir (Buchanan ve ark., 2014).
 - Kurum iklimi oluşturma
 - Eğitimler
 - CT nedir
 - Algı farkları
 - Cinsiyetçilik ile ilişkisi
 - Yanlış inançlar (mitler)
 - CT yaşantı sonuçları
 - CT ile baş etme / müdahale sürecinin tüm çalışanlar ile yazılı olarak paylaşılması
- Müdahale
 - Şikayeti değerlendirebilecek tarafsız komisyonlar
 - Soruşturma sonucuna göre yaptırım uygulanması

PROJECT
A.U.M.S.S.

**KÖTÜ MUAMELENİN
OLMADIĞI BİR İŞ YERİ MÜMKÜN!**

KATILIMINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ 😊

SORU – CEVAP

<https://projectaimss.ozyegin.edu.tr/>